ԼՈՒՍԱՒՈՐՈԳԸ

Հակառակ ազատատենչ եւ ազատախոհ դարուն ուր կ'ապրինք՝ չատ են շղթաները որ մեզ կը գերեն եւ տարաբախտօրէն կարծես աւելի հալածական ու աւելի ուղեկորոյս է մեր ազգը այսօր քան պատմական աւելի ճգնաժամային թուած օրերու. այսօր՝ երբ դարձեալ այնքան մոայլ է մեր դարը եւ խաւարամած մեր հորիզոնները։

Եւ ատոր համար է որ այնքան սրտագին կը դառնայ մեր տենչը եւ պաղատագին մեր հոգւոյն աղերսն ու ազազակը դէպի լոյս, որ ազրիւր է կեանքի եւ առաջնորդ լաւագոյն կեանքի։

Աննրելի պիտի ըլլայ մեր մեղապարտութիւնը եթէ փակենք մեր աչքերը՝ չտեսնելու համար լոյսը՝ զոր Նախախնամութիւնը մեր խաւար օրուան ու խաւար ճամբուն համար ստեղծագործեց յանձին մեծն Մխիթարի։

Շառայլ մը զօրեղ, բոց մըն է լափլիզող որ կարծես փրթած մեր ոսկի դարու հալոցէն, դարեր ու անջրպետներ կտրած մեզի կը հասնի ան։ Ու մեր հոգիները պէտք է անհունօրէն հրճուին ի տես այդ երկնային լոյսին, ու ջերմանան, բոցավառին անոր աստուածային կրակով։

Ո՞վ կրնայ մոռնալ այդ մեծագոյն երախտաւորը, այդ բարձր ու խոնարհ հոգին, այդ լուսապայծառ դէմքը զոր ազգն ամբողջ իր սիրոյն ու պաշտամունքին առարկայ ըրած՝ հասարակաց վճիռով անոր ճակտին դրոշմեր է անջինջ ու անդառնալի տիտղոսը. Լուսաւորոց։

Լոյս մը որ մեր ցեղին գոյութեան մէջ արարչագործ դեր խաղացած է, այնպէս ինչպէս երբ Անհունն ու Ամենակարողը, յաւիտեաններու մէջ, հաճեցաւ իր անճառ «Եղիցի»ն հնչել, եւ եղաւ լոյս՝ որ ճառագայթեց անկերպարան թոհրոհին վրայ ու խաւարին չքացումով երեւան եկաւ գանդուածը տիեզերքի։

Մխիթար, դարերու կեդրոնին, մեր ճգնաժամային օրերուն, երեւցաւ ինքն ալ այն սուրբ եւ նուրբ տարրին հանդամանքով կարծես, ու մեր ազգային խաւարամած քաոսին վրայ սփռեց իր աստուածային զօրեղ լոյսը, ու ահա երեւցաւ մեր ամբողջ անցեալը իր հոյակապ զանգուածով։

Այդ լոյսը թափանցեց հայ հոգիներուն մէջ, ու հոն դարձաւ դիտակցութիւն, դարձաւ սէր, ցոյց տուաւ մեր փառապանծ անցեալը եւ հմայեց։

Նոր կեանք, նոր աւիւն ներարկեց մեր երակներուն մէջ։

Եւ ահա կը կենդանանար մեր ազճատուած ու խանդարուած լեզուն՝ ծնունդ տալու համար մերօրեայ սիրուն բարբառին։ Ու խօսեցաւ մեզի մեր պատմութիւնը, ցոյց տուաւ, ճանչցուց մեզի մի առ մի մեր Հայրերուն տիպարները, անոնց վեհ հոգին, ամբիծ հաւատքը, անոնց հոյակապ գործերը։

Ու արթնցաւ կարծես մեր ազգին հատատարուն հինաւուրց ծառը, նոր ոստ ու նոր շառաւիղներ տուաւ։

Այնուհետեւ Հայ ազգն էր որ այդ կենսատու լոյսին մէջ կը տեսնէր իր հնութիւնը. կը նկատէր իր ցեղին լաւագոյն ձիրքերն ու արժանիքները եւ իր նորոգութեան ու վերածնութեան դարը կ'ողջունէր։ Հին դարեր, հին փառքեր վերածնած՝ նոր կեանք մը, նոր ուղիներ կը բանային իր առջեւ։

Որքան նախախնամական եղաւ դերը Լուսաւորոչին, նոյնքան մեծ է անոր փառքը՝ որ փառքն է Հայ ազգին։

Եւ այսօր, երբ ծանր մտահոգութիւնները մեր մօտաւոր մոայլ ապագային մեզ խոովել ու ընկճել կը ճգնին, հարկ է անդամ մ'ալ հաւատքով սեւեռենք մեր նայուածքը դարերու կեդրոնը կանգնած այդ աստուածային լոյսին, անդամ մըն ալ ուղղենք մեր քայլերը դէպի այն ճամբան զոր նա լուսաւորեց, դէպի նպատակը զոր երկնային տեսիլը ցոյց տուաւ Մխիթարի, եւ անով մեզի։

Մխիթարի ամբողջ կեանքն ու գործը ամէնէն խրախուսիչ օրինակն է, պատգամն է ամէն հայու. լոյս՝ որ կ'առաջնորդէ, առաքեալ՝ որ Կրօնքի եւ Գիտութեան դրօշին ներքեւ Ազգի եւ եղբայրութեան հուրը կ'արծարծէ, եւ այդ հնոցէն է որ պիտի բռնկին ու բոցավառեն հայ զանգուածները՝ Ալիշան ու Պէշիկթաշլեան ու նմաններ, Մխիթարի շունչով եւ գաղափարով կերտուած։

Մխիթար մեծ ոահահորդն ալ է միանդամայն։ Ո՞վ կ'անդիտանայ թէ մեր դարաւոր դերութիւնը, մեր երկրին աւերը ու ազգային եւ ընկերական կեանքի քայքայումը ի՞նչ ցաւալի վիճակի հասցուցին մեր ազգը. ի՞նչքան ապիտութիւն, ո՞րքան ատելութիւն, ո՞րքան մոլեռանդութիւն եւ ներքին կռիւներ ու հալածանքներ։ Խաթարուած էր մեր լեզուն եւ եղծուած, ինկած մեր բարքերը, խախտած մեր հաւատքը։

Ո՞վ պիտի վերադարձնէր մեր ոսկեղէն լեզուն ու գրական հին փառքերը իրենց հնարոյր եւ հարազատ գեղեցկութեամբ։ Ո՞վ պիտի ցուցնէր մեզի մեր իրենց հնարոյր եւ հարազատ գեղեցկութեամբ։ Ո՞վ պիտի ցուցնէր մեզի մեր առաքինի ու քաջ նախնիքներու օրինակները, ազնուացնէր մեր բարքերը, ջերմացնէր մեր հաւատքը եւ իրենց հարազատ աղբիւրներով մեր հոգիներուն ցոլացնէր մեր Հայրապետներու սրբութիւնը ու անոնց մաքուր հաւատքը։

Երկնային տեսիլ մը կը կանխէր մեկնութիւնը տալու մեր ըղձանքներուն։

Մխիթար արիւն քրտինք մաած գործի է ճամբու մը վրայ՝ որու հեռաւոր խորքին մէջ կ'ընդնչմարուի լուսեղէն պալատ մը։ Մուրճի հարուածներով նա կը կոտրէ, ու հոն կուտակուած ձիւնին հետ մէկդի կը նետէ անընդսառը կը կոտրէ, ու հոն կուտակուած ձիւնին հետ մէկդի կը նետէ անընդհատ։ Եւ երբ իրեն կը մօտենան տեսանող կոյս հոգիները, այդ տաժանելի գործի նպատակը խմանալու. «Արքայութեան նանապարհը կը մաքրեմ որ ամէն մարդ դիւրաւ կարենայ երթալ», կը պատասխանէ Մանուկ-Մխիթար։

Տեսիլը կ'աներեւութանայ. բայց Մխիթար կը գործէ այդ դերով, ու կը շարունակէ ամբողջ կեանքով, ի հեճուկս քրտինքի ու տառապանքի։

Իր դատին սրբութեան հաւատացած, կուսական «Եղիցի»ով խրախուսուած, ան ամէն դարու եւ ամէն սերունդի կը կրկնէ իր պատգամը։

Մեր դարն ալ ունի իր խաւարը, մեր դարն ալ իր սառն ու ձիւնը տուտ։

Եւ Մխիթար չի դադրիր իր ազգասիրական մեծ գործէն, կ'ապրի նուիրուելով իր ազգի հոգեկան ու մտաւոր մեծագոյն բարիքին՝ ցոյց տալով երկինքը, ցոյց տալով եւ Հայրենիքը։ Ճանչնալու եւ սիրելու և՛ մէկը և՛ միւսը, ու նուիրուելու և՛ մէկին և՛ միւսին, ինչպէս բրած են մեր լուսապսակ Հայրերը։

Եւ յանուն ազգին մեծ բարիքին Մխիթար կը գործէ իր ոահահորդի դերով, արիւնով եւ քրտինքով, որպէսզի բացուի ճանապարհը ճշմարիտ, ուսկից պէտք է ընթանայ ամէն հայորդի դէպի լոյս, դէպի լուսեղէն Հայրենիք։

ԽՄԲ.

© National Library of Armenia